

GADAĆ SIĘ (56) *vb impf*

się (40), się (16).

W inf gad- (9), gąd- (1); gad- : gąd- *BielKron* (2 : 1). ◇ *W formach imp* gąd- (2). ◇ *W pozosłanych formach* gąd- (38), gad- (1); gąd- : gad- *Leop* (2 : 1). ◇ *Drugie a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie).*

inf gadać się (9). ◇ *praes 1 sg* gądam się (2). ◇ *3 sg* gądą się (2). ◇ *2 pl* gądacie się (1). ◇ *3 pl* gądają się (5). ◇ *praet 3 sg m* gądął się (14). ◇ *3 pl m pers* gądali się (7). ◇ *fut 1 sg m* będę się gadać (1). ◇ *1 pl m pers* będziemy się gadać (1). ◇ *imp 3 sg* niechąjże się gądą (1). ◇ *1 du m pers* gądajwa się (2) *March*¹ A3, *March*³ T7v. ◇ *con 3 sg m* by się gądął (2). ◇ *3 pl m pers* by się gądali (1). ◇ *part praes act* gądając się (5).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

1. *Zadawać sobie wzajemnie zagadki lub przypowieści do rozwiązania i rozwiązywać je* (3) : Sálomon rzekł. Słyfiałem iześ wielomowny á chytry áczkolwies chłop á gruby/ przeto gadaywá fye/ ya ciebie będę pytał: á tymi odpowieday. *March*¹ A3 [*idem*] *March*³ T7v.

gadać się z kim (1): Iezli krolu niemożesz inż sie fémną gądác/ tedyś inż zwyciężon *March*³ Xv.

2. *Dysputować, rozprawiać, rozważać; przekonywać, argumentować; prowadzić spór naukowy; disputare* *Mącz*, *Calag*; *questionem exercere* *Mącz* (49) : *BierEz* Rv; pomagaycie sírotce/ brońcie wdowy/ á przydźcie żądam á kárzcie mię (v *Zydow* ftoi będziem sie gadác) mowi Pan. *BielKron* 94; Powiedz mi w ktori fpořob korda pomykali Starzi Polacy/ kiedy řłow pańřkich řluchali? Wierziř ti/ że fię wten czas miał ten wołą gadać? *KochSat* Bv; Nimium diu disputo, Názbyt sie długo gadam. *Mącz* 247b, 84c; *Disputiren*. Gądác się/ et řprzecząc się. *Disputare*. *Calag* 133b; Y przyřtąpił ieden z Doktorow co řlyřzał gdy fię gadáli [*qui audierat illos conquirentes*]: á widzæ że im dobrze odpowiedział/ řpytał go ktore iest przednieyřze ze wřzech przykazanie? *WujNT* *Mar* 12/28.

gadać się o co (6): a ielić ktho co vczyni około pořwarku wiary/ muřiz zá dobre przyřć/ bo sie oni [*Turcy*] o wiare nie gadaią iedno ręką czynią *BielKron* 261v, 165v, 195; *Mącz* 14e; *OrzQuin* Mv. Cf »gadać się między sobą«.

gadać się z kim [w tym: z kim o czym (5)] (31): *OpecŻyw* 78; *BielŻyw* 46, 55; *KromRozm I* N3; zgromádżę wřzyřthkie národy/ y zwiodę ie do padołn Iozáfát: y będę sie tám řnim gądác [*et disceptabo cum eis*] o ludu moim/ y o dziedziethwie moim řráelřkim *Leop Ioel* 3/2; [*Pawel*] Potym w Athenach z Philozophy sie gáda *Leop Act* 17 *arg*, *Act* 17/17, 18; Chcelibyć Sztánkár w Polřzce zacny/ niechayże on fye s Křyędzem Sárnickim [...] o wierze gada *OrzList* iv; ale po řmierci Konřtánteęo záfię przyřwan od Konřtáncyufá [*Aryjusz*]/ áby sie gadał przed nim z Alexándrem břřkupem. *BielKron* 155; O wiare áby sie ni řkim nie gadáli/ tylko ręką o nie czynili. *BielKron* 165v; W ten czás gadaiąc sie z pány o nieřmiertelnořci duřze/ řkoro sie nápił omdlał padł y vmářł zárázem. *BielKron* 356v, 93, 149, 155v, 160v, 164 (12); *OrzQuin* Aa3v; *SkarŻyw* 453; *CzechEp* 95, *OřKanc* C16v; *WujNT* *Mar* 8/11, *Act* 6/9, 9/29, 17/18. Cf *gadać się z kim czym; z kim w czym*.

gadać się z kim czym [= o czym] (1): Przeto nye bez przyczyny Tertullianus řtary doktor [...] nyedopuřřcza kácerzom odzywána do piřmá fwyřętego/ áni chce áby fye řnimi kto piřmem S. gadał *KromRozm I* M3.

gadać się z kim w czym [= o czym] (1): [Aleksander] znimiż przez długi czas mieszkał w rozlicznych mądrościach sie łnimi gadaiać *BielŻyw* 160.

gadać się o kim, o czym (11): *BielŻyw* 55; Także pánowye dworzánye [...]. A przetciwłfy kfyąłzki zá dwá álbo zá trzy grołłe/ albo teź wlyhawłfy yedno co ná byefyedzye od drugyego tákże dwu grołłowego doktorá/ śmyele/ á vporny e wyerze łye gadaćye. *KromRozm I Nv; Leop Ioel 3/2; OrzList iv; BielKron 206v, 356v; WujJud A4; Gadaia się [Disputant] o herbiech śláchectwá/ ktorzi od łamey rzeczy dáleko bywaiá. ModrzBaz 61; WujNT Mar 9 arg, Luc 9 arg. Cf »spornie gadać się«.*

W charakterystycznych połączeniach: gadać się długo, prostemi słowy, rozmaicie, rzádnie, śmieie, upornie; gadać się o herbiech szlachectwa, o nieśmiertelność dusze (2), o przelożenstwie (przodkowaniu) (2), o pańskiey wieczyerzy, o wierze (o wiarę) (4).

Zwroty: »[o co] gadać się miedzy sobą« (1): Y pytał ich: O co się gadaćie miedzy łobą [*Quid inter vos conquiritis*] *WujNT Mar 9/16[15]*.

»spornie gadać się [o czym]« (1): i niektory się tefz o tym łpornie gádáł/ iefli by ten mógl łprawiedliwość vtracić i darow bożych odpaść/ ktory by rás ięmi był obdarzon *MurzHist O3v*.

Szeregi: »dysputować, (a) gadać się« (2): Quaestionem exercere, Diłputować á gádáć sie o yákie rzeczy. *Mącz 14e, 333b*.

»mówić i gadać się« (1): Y mowił z Pogány/ y gadał się z Greki [*Loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Craecis*] *WujNT Act 9/29*.

»ani pisać, ani się gadać« (1): w któręgo [*Arystotelesá*] Szkole kto nie bywał/ rádżę áby o rzeczách wielkich/ trudnych/ itęž łkrytych/ áni mawiał/ áni piłáł/ áni łye o nie gadał *OrzQuin Mv*.

3. Spierać się [o co] (1) : A gdy [*Solon*] na łmierć leżał wzniłła [!] iefł miedzi iego przijaciólmi ktorzy pzy [!] nim byli niełtwornóć o nie iaką gadkę on łtego był barzo załmuczon, y pytali go czemu by był tak łmucien, odpowiedział, dokąd nie porozumiem ocz łie gadacie, nieumre *BielŻyw 9*.

4. Mówić, rozmawiać (3) :

gadać się z kim (2): Ryś z liłzką niegdy łie gadał/ Śláchectwem łie iey przekłádał *BierEz I2v*.
Cf Zwrot.

gadać się o czym (1): *BibRadz Mar 8/17 cf Ze zdaniem dopełnieniowym.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Ale gdy poznał Iezus/ rzekł im/ O czymże się gadaćie że nie macie chlebá [*Quid cogitatis, quia panes non habetis*]? *BibRadz Mar 8/17*.

Zwrot: »sam się z sobą gadać« (1): Potym Ezop gdy ze łná włtał/ Sam łie z łobą táko gadał: Bárzoć mi łie dobrze łniło/ Day to Boże by ták było. *BierEz A3v*.

Synonimy: 2. dyskuować, dysputować, rozprawiać, rozważać, rozwodzić się; 3. sprzeczać się; 4. goworzyć, mówić, rozmawiać.

Formacje współrdzenne: dogadać się, nagadać się, rozgadać się, wzgadać się, zagadać się, zgadać się.

Cf GADAJĄCY SIĘ